

Traducere din limba franceză: Sorin Cistescu

Original title: Mihailovic. Heros trahi par les Allies (1893-1946)

Copyright ©Perrin.

All rights reserved.

@2019 Toate drepturile asupra ediției în limba română aparțin
editurii MIIDECĂRȚI

Contact:

Tel: 0766 687 891

E-mail: office@miidecarti.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BUISSON, JEAN-CHRISTOPHE

Mihailovici : eroul trădat de aliați : (1893-1946) / Jean-Cristophe
Buisson ; trad.: Sorin Cristescu. - Bragadiru : Editura Miidecărți, 2019

Conține bibliografie

ISBN 978-606-9049-10-5

I. Cristescu, Sorin (trad.)

Mihailovici

Eroul trădat de Aliați (1893-1946)

Autor

Jean-Christophe Buisson

traducere

Sorin Cristescu

editura

Miidecărți

Bragadiru - 2019

CUPRINS

<i>Prefață la o nouă ediție.....</i>	7
1. O coroană de fier	13
2. Școala eroilor	23
3. Căpitanul Draja.....	41
4. Tratatul rebelului	55
5. Retragera în codri	79
6. Premizele războiului civil	103
7. Robin Hood în pădurea sârbească	125
8. Dușmanul de moarte al Axei	147
9. Trădarea lui Churchill	169
10. Mustățile lui Stalin.....	187
11. Covorul roșu pentru Armata Roșie.....	201
12. Șuanul din Balcani	215
13. Lungile remușcări ale Occidentului	231
14. Procesul.....	243
<i>Mulțumiri</i>	255
<i>Cronologie.....</i>	257

1

O COROANĂ DE FIER

*Chilia asta mi-e palat:
Aici nu am slujitori,
Iar pe afară niciun supus;
Priviți vă rog.*

(Shakespeare, *Furtuna*, Actul V, scena I, prezentarea lui Prospero)

Aprilie 1893, Belgrad. Recunoscută ca țară independentă de către marile puteri la Congresul de Pace de la Berlin, din 1878, Serbia este condusă de un consiliu de regență pentru că Alexandru Obrenovici nu avea decât 12 ani când tatăl său a decis să abdice în favoarea lui. La 16 ani, Alexandru s-a simțit suficient de matur pentru a conduce singur destinele națiunii. În primăvară ocazia i-a fost oferită de o transformare survenită brusc în adunarea legislativă, Scupștina: majoritatea, până atunci radicală, a trecut de partea liberalilor.

Reuniți la un banchet la Palatul Regal, regenții și miniștri s-au văzut dintr-o dată înconjurați de soldații și ofițerii gărzii regale veniți să-i aresteze. Alexandru s-a proclamat major, le-au explicat militarii, și a decis să suspende constituția. Era deci o lovitură de stat.

Tot în aprilie 1893, la Ivanjica, la două sute de kilometri sud de Belgrad; la capătul lumii, Mihailo și Smiljana Mihailovici nu au nimic comun cu revoluția de palat care agită, pentru a câta oară, țara. La 14 aprilie (2) în acel an prințul lor se numește Dragoliub, diminutiv: Draja. În sfârșit, un băiat. Un băiețel pe care părinții vor putea să-l trezească în fiecare dimineață, ca pe toți ceilalți băieți sârbi, cu urarea "Să trăiești, micule răzbunător al înfrângerii de la Kosovo". Din 1389, ziua victoriei

armatelor otomane pe Câmpia Mierlei asupra oastei cneazului Lazăr (3), fiecare familie sârbă poartă cu ea speranța de a vedea într-o zi cum Kosovo, leagănul dinastiei Nemanja, se va întoarce în sânul patriei mame.

Grefier de tribunal, Mihail Mihailovici a schimbat mai multe locuri de muncă înainte de a se stabili definitiv la Ivanjica, un orașel scăldat de apele râului Moravița, așezat în centrul regiunii Morava. Al doilea din cei cinci fii ai tatălui său, tot funcționar în slujba statului, Mihailo a întâlnit-o aici pe cea care îi va fi soție, o fată din Tisovica, în apropiere de Nova Varos, cincizeci de kilometri mai la vest. Din căsătoria lor se născuseră deja două fiice: Milica și Jelica.

O familie fericită? Mai degrabă o familie damnată pentru că la doi ani după nașterea lui Dragoliub, Mihailo moare, urmat cinci ani mai târziu de soția sa Smiljana. La șapte ani Draja Mihailovici este orfan. Singura lui consolare: unchiul din partea tatălui, Vladimir îl ia la Belgrad împreună cu cele două surori, dintre care una, Milica, va muri de copil.

*

În 1900, Parisul se mândrea deja cu prima sa linie de metrou. Așa se explică faptul că Belgradul, privit din Franța se bucură de o considerație relativă. Se crede că este vorba de un oraș al acelor misterioși, sălbatici și săngeroși balcanici unde trăiesc slavii, cei care cândva terorizaseră o Europă întreagă și acolo unde domniile monarhilor se termină, trei din patru, printr-un asasinat. O viziune chiar dacă nu complet eronată, totuși doar parțial adevărată.

Belgradul pe care l-a descoperit micul Mihailovici în 1900 este mult superior acelei imagini caricaturale pe care o au occidentalii. Chiar dacă au fost adesea războinici, regii care s-au succedat pe tronul Serbiei de-a lungul secolului al XIX-lea nu au arătat din acest motiv o înclinație mai puțin pronunțată spre educație și cultură. Rezultatul? Sute de școli în care se învață literatura națională clasică și literaturile străine, fizica și matematicile, greaca veche, slava veche, germana și franceza. Dar și o viață literară intensă, pe care o întrupează prințul episcop Petar Petrovici al II-lea Njegos, autorul *Laurilor de pe munte*, dialoguri epice impregnate de gândirea creștină, și Vuc Karadzici, traducătorul *Noului Testament*, reformator al ortografiei și gramaticii sârbești. Autor al *Cântecelor naționale ale Serbiei*, Karadzici și-a văzut opera omagiată de Grimm, Goethe și Walter Scott. Pentru Lamartine « aceasta este o poezie ecvestră care cântă, cu pistolul în mână și picioarele în scara șei, dragostea și războiul, sângele și frumusețea, fecioarele cu ochii negrii și turcii mușcând țărâna. »

În capitala sârbă sunt și teatre unde se joacă *Ernani*, *Violențele lui Scapin*, *Bădăranii* de Goldoni și *Dama cu camelii*, o piesă « mai bine interpretată decât la Paris » după cum ne asigură istoricul Albert Malet. Presa este efervescentă și liberă, dovadă apariția și dezvoltarea primului ziar socialist din Balcani *Radenik* (Muncitorul)

La fel ca toate marile orașe ale Europei, Belgradul s-a modernizat în ritmul său. Pălăria a înlocuit fesul, patul a înlocuit divanul, în locul vetrei și a cuptorului a apărut șmineul, lămpile, lumânările de tot felul. De mai mulți ani cei 80.000 de locuitori ai Orașului Alb, majoritatea funcționari, preoți, ofițeri comercianți, meșteșugari și muncitori au văzut răsărind ca din pământ trotuare și dale de piatră, iar pe șoselele ce-i drept încă inegal pavate au apărut trăsurile dotate cu roți de cauciuc și trase de doi cai. Întorcând ostentativ spatele vechilor săi stăpâni turci, Belgradul va căuta de acum înainte să atragă privirile Europei Occidentale.

*

La 10 iunie 1903 micul Draja are zece ani. În acea zi el și colegii lui din clasele primare sunt scutiți de școală: li se spune că regele Alexandru Obrenovici tocmai a fost omorât. În acea noapte, 15 conjurați au pătruns în Palatul Regal având în fruntea lor un căpitan de artilerie, Dragutin Dimitrievici zis Apis. Unsprezece ani mai târziu (4) acesta va fi unul din liderii organizației *Mâna neagră*, organizație patriotică și teroristă răspunzătoare de asasinarea arhiducelui Franz-Ferdinand la Sarajevo. La capătul a câteva ore de căutări, conjurații au sfârșit prin a-l descoperi pe rege și pe soția lui ascunși după un zid fals. După ce i-au ucis cu mai multe gloanțe de pistol, au azvârlit pe fereastră, în curtea palatului, cadavrele lor, pe jumătate goale și mutilate.

Oroarea acestui dublu asasinat (5) a produs groază în cancelariile europene. Comunicatul oficial de la Belgrad nu a înșelat pe nimeni: „*Regele, într-un moment de mânie sau de nebunie – așa se pretindea – a ucis pe doi dintre aghiotanți și apoi pe regină, după care s-a sinucis.*” Cu toate acestea dispariția ultimului descendent de sex masculin al familiei Obrenovici nu a stârnit niciun fel de emoție în Serbia. În ultimii zece ani Alexandru avusese numeroase inițiative nefericite sau mai bine zis neinspirate. Mai întâi își numise tatăl, revenit din exil în fruntea unei poliții secrete de temut. Apoi s-a căsătorit cu amanta sa, Draga Mașin, văduva unui inginer, fostă doamnă de onoare a mamei sale, cu nouă ani mai în vârstă. În fine – sau mai ales? – a sabotat sistematic funcționarea normală a instituțiilor parlamentare pentru a-i împiedica pe radicali să guverneze.

Când s-a aflat în toată Serbia, la câteva luni după căsătoria regelui Alexandru, că sarcina reginei Draga nu era decât o înșelătorie, mulți ofițeri au considerat că țara nu trebuie să continue să mai fie de râsul Europei. Un om care judeca lucrurile după imaginația lui, un alcoolic, un mincinos, un despot: Alexandru trebuia să dispară, așa au judecat aceștia. Pentru binele națiunii. O justificare șocantă? „*Pe atunci învățam să onorăm crime eroice mai puțin justificate decât aceasta - remarcă la vremea respectivă jurnalistul francez Gustave Babin (6). Era categoric o crimă patriotică. Fără a mai vorbi de holocaustul care se pregătea la palat, Serbia agoniza, Serbia era condamnată, la fel ca proscrisii al căror nume a fost descoperit pe liste păstrate în documentele regale și care ar fi fost executați dacă nu s-ar fi realizat tocmai ceea ce se petrecuse.*”

Era vremea ca dinastia Karagheorghevići, alungată de pe tronul domnesc cu 45 de ani în urmă, să-și reia locul și rangul. Nu fusese ea cea care în 1804 condusesese cea dintâi insurecție victorioasă a poporului sârb împotriva jugului otoman? Nu fusese porcarul George Petrovići zis Karagheorghe (Gheorghe cel negru), cel care, trei ani mai târziu, cucerise Belgradul în fruntea oastei sale de țărani? Nu fusese același Karagheorghe cel care, cel dintâi, trasase jaloanele viitoarelor instituții politice ale Serbiei independente? Și mai ales nu era, în fine, moartea ultimului Obrenovići ocazia mult visată a țării, de a vedea instaurându-se o dinastie unică pe un tron care de-a lungul întregului secol al XIX-lea își schimbase de atâtea ori titularul?

Trebuia ca aceste întrebări să-și găsească răspunsul în persoana unui om care să justifice încrederea pusă în el. Și așa a fost. Pretendentul Karagheorghevići, Petru, desemnat de Skupștina la câteva zile după tragedia care însângerase palatul regal, este un om ieșit din comun. Fost absolvent al școlii militare de la Saint-Cyr, a luptat pentru Franța în 1870 împotriva prusacilor. S-a distins prin eroismul arătat în cursul bătăliei de la Villersexel(7), avea să fie rănit. Făcut prizonier de inamic a evadat, apoi s-a alăturat Armatei de pe Loara și a fost decorat cu Legiunea de Onoare. Cinci ani mai târziu, îl vom întâlni, luptând împotriva ocupanților turci sub un nume de împrumut (Kara), alături de insurgenții din Herzegovina(8). Căsătorit cu fiica principelui Nicola al Muntenegrului, Petru a devenit tatăl a trei copii. Om cultivat, pasionat de istorie și filosofie, era profund devotat valorilor democrației. Traducător al eseului *Despre libertate* al lui Stuart Mill (9) în vremea anilor de exil în Elveția, voia să aplice el însuși acest principiu pe care îl venera: regele domnește, dar nu guvernează.

După ce revine la Belgrad decide să aștepte un an înainte de a fi încoronat, dar nu așteaptă deloc ca să-și afirme concepția sa despre exercitarea puterii. Chiar din zilele ce au urmat revenirii sale, obișnuiește să se plimbe pe străzile capitalei în haine civile și fără suită, zăbovind uneori în discuții ore întregi cu negustorii și meșteșugarii belgrădeni. Dacă nu are nicio responsabilitate în ceea ce privește moartea ultimului Obrenovići, vrea ca prin atitudinea lui să risipească bănuiala care continuă să apese pe umerii săi: nu este el cel care a profitat de pe urma acestei crime?

Simplificarea protocolului de la Curte, dovezi de respect repetate față de activitatea Parlamentului, afirmarea voinței de a reorganiza finanțele publice: în câteva luni Petru stârnește entuziasmul poporului său. A sluji fără să fie doar el cel slujit, aceasta pare să fie deviza acestui monarh. În septembrie 1904, consideră că a trecut suficient timp de la asasinarea predecesorului său și se poate încorona în catedrala Sf. Mihail din Belgrad.(10). Petru este regele sârbilor, dar croații și slovenii care trăiesc în imperiul austro-ungar aplaudă evenimentul cu același entuziasm. Un ziar din Zagreb dă frâu liber viselor: „*Inamicii – a se citi turcii și austro-ungarii – încrunță sprâncenele și se necăjesc pentru că văd în acordul sârbilor, croaților, slovenilor și bulgarilor obstacolul care ar putea să le zădărnicească planurile în sud-estul Europei.*”

Mai mult: cam toate națiunile europene salută cu satisfacție pe noul suveran al Serbiei. Pe cei de la St. Petersburg îi obligă desigur concepția slavofilă și ortodoxia, dar și Viena, Sofia, Atena și Roma îl recunosc imediat pe regele Petru. Doar Marea Britanie mai întârzie: merită într-adevăr să intri în relații cu cei care au azvârlit pe fereastră cadavrele unui rege și al unei regine? Reprezentantul Maiestății Sale nu riscă să se întâlnească în vreo sală cu unul dintre regicizi? Aceste întrebări îi vor preocupa până în 1906 pe guvernanții britanici.

În ceea ce privește Franța, a doua patrie al regelui Petru I al Serbiei, influența ei în zonă capătă o amploare cu totul nouă. Sunt semnate numeroase acorduri comerciale, sunt acordate împrumuturi. Începând din 1906, accentuarea divergențelor între Belgrad și Viena îi va crește și mai mult influența. Pe plan militar: tunul de 75 mm, Schneider-Creusot, devine componenta de bază a artileriei sârbești în detrimentul tunului Skoda austriac. Pe plan comercial: afectată de războiul vamal impus din 1906 de către Austro-Ungaria („războiul porcilor”), Serbia găsește o piață de desfacere în Franța – drumul trecând prin Salonic – ceea ce îi asigură independența și supraviețuirea.

Respect În vreme ce Petru I își așează pe cap coroana regală, făurită din metalul unuia dintre tunurile strămoșului său Karagheorghe, Dragojub Mihailovici începe să frecventeze liceul. Este foarte apreciat de dirigintele clasei sale, este un elev bun. La sfârșitul fiecărui an este dispensat de susținerea examenelor de trecere în clasa următoare. Pe cât este de studios, micul Draja este în egală măsură un băiat evlavios. Participă cu zel la toate ceremoniile religioase ale școlii: liturgia la începutul fiecărui an școlar oficiată în vechea biserică a Sf. Marcu, unde se înalță o rugăciune către Sfântul Duh, praznicul Sf. Sava sau Vrbica, apoi Floriile, o procesiune la care participă toți elevii liceului îmbrăcați în haine noi și ținând în mână ramuri de salcie sau mătîșori. În fotografiile din acea vreme îl vedem pe Draja zâmbind, îmbrăcat dichisit cu cămașă albă și vestă neagră, stând în picioare între mătușile și sora sa.

Draja arată imediat o înclinație deosebită spre geografie și limbile străine. Urmează cursuri de franceză, germană și latină. Pentru unul ca el nu se pune problema să lipsească de la vreuna din multele excursii la țară organizate de profesorul său, Rista Nikolici.

Principiile care trebuie să-i devină datorii seamănă până la identitate cu cele la care micii francezi din anii 1908 -1910 trebuiau pe atunci să reflecteze și ei. La educație civică se vorbea despre „*efectul nefast al alcoolului asupra organismului uman și datoria societății de a forma un tineret sănătos*”; în sârbește se spune așa: „*fără constrângere nu există știință*”, sau „*amintiri și impresii din prima voastră zi petrecută la Belgrad*” sau „*de la locul unui incendiu, o scrisoare către un prieten în care să se descrie acel incendiu*”. La limba latină, traduceri din „*războiului galic*” al lui Julius Caesar.

În mai 1910, Draja încheie al șaselea an de liceu. Își va alege oare cariera de profesor, funcționar, comerciant? Nimic din toate acestea. Unii dintre colegii săi și el însuși s-au înscris la examenul de admitere în prima treaptă a cursurilor Academiei Militare. Cei mai mulți doar pentru a vedea cum este viața acolo, dar unii vor să-și aleagă această carieră. Printre ei se află și Draja Mihailovici.

*

Dorința de a îmbrățișa meseria de soldat nu este niciodată un gest necugetat. La tânărul Mihailovici ea corespunde înainte toate mediului familial. Cei doi frați ai răposatului său tată sunt amândoi militari: Vladimir, tutorele său, este medic veterinar în cadrul grăzii regale, iar Velimir a fost numit în 1896 sublocotenent

într-un regiment de infanterie. Orașul Belgrad este impregnat de spiritul militar care domnește în familia Mihailovici. Ca să ajungă la școală, Draja trece zi de zi pe lângă mai multe cazărmi. În fiecare duminică, o fanfară militară defilează prin fața ferestrelor camerei sale și de multe ori adoarme seara legănat de vreun marș de luptă care se aude din dosul zidurilor cazarmilor din apropiere.

În acea epocă, în Serbia, armata este alături de școală instituția cea mai prestigioasă și cea mai respectată. Acolo domnește o disciplină riguroasă, dar ceea ce frapază este lipsa oricărui spirit de castă sau a unei bariere sociale între ofițeri și soldați. Cu cuvintele: „*Eroi, Dumnezeu să vă ajute!*” comandanții își salută oamenii în fiecare dimineață. „*Dumnezeu să vă ajute!*” răspund soldații care se adresează astfel căpitanului, colonelului sau chiar regelui lor. Având o constituție fizică robustă, în pofida faptului că nu este prea înalt, Draja are un caracter foarte potrivit pentru un viitor comandant militar. Iubește singurătatea, dar este oricând dispus să participe la activitățile de grup ale școlii și îl vedem aproape întotdeauna în rol de conducător, de organizator. De fapt, tânărul Draja, pe chipul căruia se vede în egală măsură intelectualul și soldatul, face dovada unei maturități surprinzătoare. O obsesie îl apasă din primii ani de adolescență: vrea să înceteze de a mai fi o povară pentru unchiul său.

După ce a trimis o scrisoare de intenții, însoțită de certificatul de naștere, de foaia matricolă, de autorizare din partea tutorelui confirmată de poliție, un certificat medical în care se arată că nu suferă de crize de epilepsie sau de alte tulburări psihice, Draja Mihailovici va trece pe parcursul verii, examenele de intrare la Academia Militară. În programul de studii figurează: matematica, geografia, istoria, desenul, limba sârbă și o limbă străină. La 1 august i se anunță că face parte dintre cei treizeci de admiși. Împreună cu el se află trei dintre colegii de liceu.

Toate arhivele Academiei Militare privind primii doi ani petrecuți de Draja Mihailovici acolo, au fost distruse în cursul Primului Război Mondial. El însuși nu ne-a lăsat nicio mărturie scrisă sau prin viu grai pe această temă. Este, totuși, cel mai probabil ca amintirile lăsate de Jakov V. Ljotici, despre perioada pe care a petrecut-o la Academia Militară din Belgrad în 1913, să reflecte cu o anumită fidelitate ce putea să simtă cineva care intra acolo: „*Primele zile erau grele: o viață nouă, mărginită de patru pereți, noi obiceiuri care se cereau însușite... Îmi plăcea în mod deosebit faptul că Academia ne învăța să spunem adevărul, oricare ar fi fost prețul. Acest lucru mergea atât de departe încât elevii erau educați să rostească adevărul în situații în care le-ar fi fost mult mai comod să-l ascundă. [...] Academia*

cultiva la noi spiritul de dreptate și ne călea. Ea ne-a inoculat noțiunile de datorie și abnegație. Eram niște copii răsfățați și trebuia să deprindem că respectul față de datoria împlinită era ceva primordial în orice situație, chiar atunci când eram cuprinși de slăbiciune sau de boală.“

*

În septembrie 1912, Draja Mihailovici începe cel de-al treilea an al formării sale ca militar. Va însemna și botezul focului. Confruntarea din sud-estul Europei este iminentă: doi ani mai târziu va arunca întregul continent în cel mai sângeros dintre toate conflictele de până atunci.

Accentuarea conștiinței naționale atât în numeroasele regiuni independente ale Balcanilor, cât și în cele aflate sub apăsarea jugului asutro-ungar sau otoman, politica de expansiune economică a Germaniei în această zonă de interes al cărei efect va fi grăbirea procesului de formare a unui bloc geopolitic format din Rusia, Franța și Marea Britanie(11), slăbirea autorității centrale de la Constantinopol din cauza tulburărilor interne declanșate de mișcarea Junilor Turci - sunt prea multe interese în joc ca să nu se ajungă la acutizarea crizei latente din Orient.

La Viena, întreaga politică externă dusă de bătrânul împărat(12) are în vedere un singur obiectiv: împiedicarea dezvoltării unui *“sentiment național balcanic”* în regiunile sudice ale imperiului. Dacă croații și slovenii se vor lăsa seduși de cântecele de sirenă ale Belgradului, acest lucru va provoca, o presimte clar, implozia imperiului său. Începând din vara lui 1908, împăratul decide să pună la încercare capacitatea de rezistență a sârbilor, dar și gradul de solidaritate al aliaților lor. Congresul de la Berlin acordase Austro-Ungariei administrarea provinciilor otomane Bosnia-Herzegovina, după ce fuseseră alungați ocupanții turci. Acum Austro-Ungaria decide să anexeze pur și simplu acest teritoriu(13). Belgradul protestează, aduce la putere un guvern de uniune națională, arde în piețele publice drapelul inamicului și se pregătește de luptă pentru a veni în ajutorul zecilor de mii de sârbi care locuiesc în Bosnia-Herzegovina. În ceea ce îi privește pe diplomații Europei, aceștia s-au agitat vreme de câteva luni, la capătul cărora au aprobat demersul Vienei. Nici Rusia și nici Franța nu au răspuns la cererea de ajutor a Serbiei. Nimeni nu a vrut atunci să moară pentru cei de la Sarajevo. Franz Joseph a câștigat. Pentru o clipă.

În ceea ce privește Imperiul Otoman, acesta continuă să slăbească. Puterea lui pierde câte ceva în fiecare an. Alungat din Grecia, din România, din Bulgaria, din mai multe insule din Mediterana(14), Sublima Poartă primește o nouă lovitură în primăvara lui 1912 prin insurecția din Albania. Agonia imperiului intră în

fază terminală, iar popoarele creștine din zonă simt acest lucru. În vara lui 1912, bulgarii și sârbii se pun de acord asupra împărțirii Macedoniei(15) și revenirea în orbita Belgradului a Sangeacului Novi Pazar(16) și a regiunii Kosovo. Grecia și Muntengru au promis în mod egal participarea lor în caz de conflict cu turcii: Liga Balcanică este gata să-i arunce pe otomani din zonă.

Primul război balcanic poate să înceapă.

NOTE:

- (1) Regele Milan a abdicat în favoarea fiului său, Alexandru [Aleksandar], la 22 februarie/6 martie 1889 (ziua în care se proclamase rege la 1882). La 1 aprilie 1893 a avut loc lovitură de stat la care se referă autorul; în ianuarie 1894 Milan a revenit la Belgrad, fiind bine primit de fiul său, la 21 mai 1894, regele Alexandru a abrogat constituția liberală promulgată de tatăl său în 1888 și a reintrodus constituția conservatoare din 1869. Milan a părăsit din nou țara, dar s-a reîntors în 1897 și fiul său l-a numit comandant suprem al armatei.
- (2) Toate biografiile lui Draja Mihailovici dau ziua de 27 aprilie stil nou ca zi de naștere.
- (3) Bătălia de la Kosovopolje sau Câmpia Mierlei a avut loc la 15 iunie 1389. În secolul al XX-lea această bătălie era comemorată la 28 iunie.
- (4) La 28 iunie 1914, chiar de ziua Vidovdan.
- (5) În realitate au mai fost asasinate majoritatea rudelor reginei Draga și a oamenilor de încredere ai regelui Alexandru Obrenovici, circa 40 de persoane; doar avertismentul Vienei că va intra cu trupele în Belgrad a oprit ceea ce părea a fi începutul unui masacru.
- (6) Gustave Babin (1865 -1933) jurnalist și critic de artă francez, care și-a publicat majoritatea articolelor în *L'Illustration* (1893 -1923) și în *Journal de débats*.
- (7) La 9 ianuarie 1871.
- (8) Este vorba de răscoala populației creștine din provinciile otomane Bosnia-Herzegovina, declanșată din cauza impozitelor apăsătoare. Reprimarea sângeroasă organizată de otomani atât în aceste provincii cât și mai târziu în Bulgaria, a dus la redeschiderea „chestiunii orientale” și în final la declanșarea războiului ruso-turc din anii 1877 -1878.
- (9) John Stuart Mill (1806 -1873) filosof britanic al epocii victoriene, unul dintre cei mai influenți gânditori liberali ai secolului al XIX-lea, care a adus contribuții la dezvoltarea utilitarismului. Celebrul său eseu *Despre libertate (On Liberty)* a fost publicat în 1859.
- (10) Încoronarea regelui Petru [Petar] Karagheorghević a avut loc la 8/21 septembrie 1904, în ziua în care se împlineau o sută de ani de la izbucnirea primei mari revolte antiotomane a sârbilor.
- (11) Este vorba de Tripla Înțelegere sau Antanta – Franța Rusia Marea Britanie – bloc politico-militar format între anii 1893 -1907 care se va opune Puterilor Centrale – formate inițial din Germania, Austro-Ungaria (1879), la care Italia a aderat în mod

public în 1882, iar România a aderat în mod secret în 1883 – și care au creat premisele pentru izbucnirea Primului Război Mondial în 1914.

- (12) Este vorba de împăratul Franz Joseph, (1830 -1916), împărat al Austriei, rege al Ungariei (1848 -1916).
- (13) Anexarea provinciilor Bosnia-Herzegovina, cu capitala la Sarajevo, de către Austro-Ungaria a avut loc la 5 octombrie 1908, simultan cu proclamarea independenței de către Bulgaria, țară care era menită, în viziunea liderilor de la Viena, să contrabalanseze politica ostilă a Serbiei față de Dubla Monarhie.
- (14) Este vorba de războiul italo-turc (septembrie 1911 – octombrie 1912) în urma căruia Imperiul Otoman a pierdut Tripolitania (Libia de azi) și insulele Dodecanezului din sud-estul Mării Egee (partea de sud ale arhipelagului insulelor Sporade, care din 1947 aparțin Greciei).
- (15) În realitate, prim-miniștri Serbiei și Bulgariei – Milovan Milovanovi, respectiv Ivan Evstratiev Gheșov - s-au înțeles numai asupra *principiului* împărțirii Macedoniei, provincie otomană în care exista un amalgam de 14 naționalități, în sensul că se vor supune arbitrajului țarului Nicolae al II-lea al Rusiei.
- (16) Sangeacul Novi Pazar sau simplu Sangeacul este denumirea unui district otoman care separa Muntenegru de Serbia. Între 1878 – 1909, această regiune fusese administrată de Austro-Ungaria, după care fusese restituită Imperiului Otoman.

2

ȘCOALA EROILOR

*Dificultatea îl atrage pe omul de caracter,
căci învingând-o el se realizează pe sine însuși.*

Charles de Gaulle, *Memorii de război*

Prin ultimatumul de la 13 octombrie 1912, Liga balcanică pretinde la Constantinopol începerea imediată, sub controlul ei, a unei reforme de amploare a administrației din Macedonia menită să protejeze mai bine populațiile creștine. Sultanul Mehmed Reșad și comandantul armatei otomane, Șevket pașa, nici nu catadicsesc să răspundă. Mai întâi pentru că era vorba de un nou recul diplomatic pe care opinia publică turcă nu-l putea trece cu vederea ; apoi pentru că apreciau că trupele lor vor fi în stare ca în caz de conflict să învingă armatele sârbe, bulgare, grecești și muntenegrene. În ochii lor, inferioritatea numerică a otomanilor este din plin compensată prin superioritatea echipamentului (tunuri Krupp și puști Mauser) și prin organizare, supervizată de către generali germani de prestigiu precum Moltke și Goltz.(17)

Fiind siguri că Sublima Poartă va refuza să le accepte revendicările, țările balcanice au decis ca în aceeași zi în care transmiteau ultimatumul să decreteze și mobilizarea generală. Cu mare entuziasm sârbii se adună în garnizoanelor lor. În cursul unei singure zile toți oamenii mobilizabili sunt la posturile lor.

Mihailovici se alătură regimentului de infanterie comandat de colonelul Vladimir Marcovici, staționat la Uzice, la 50 de kilometri depărtare de satul său